

Міністерство освіти і науки,
молоді та спорту України

Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна

В. С. Бакіров

УНІВЕРСИТЕТ І СУСПІЛЬСТВО

Монографія

Харків – 2011

УДК 378.4:314/316

ББК 74.58

Б 19

Рецензенти:

Андрущенко В. П. – академік Національної академії педагогічних наук України, член-кореспондент Національної академії наук України, доктор філософських наук, професор, ректор Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова;

Черниш Н. Й. – доктор соціологічних наук, професор, завідувач кафедри історії та теорії соціології Львівського національного університету імені І. Франка.

*Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 12 від 28.11.11 р.)*

Бакіров В. С.

Б 19   Університет і суспільство : монографія / В. С. Бакіров. –
Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 272 с.

ISBN 978-966-623-838-5

Монографія присвячена проблемам методології, теорії та практики діяльності класичних університетів у сучасних умовах, їх ролі у суспільстві. Аналізується необхідність оновлення університетського життя у зв'язку із становленням «суспільства знань», глобалізаційними процесами, відповідними трансформаціями ринків праці. Висвітлюється соціально-культурне призначення класичних університетів, обговорюються дискусійні питання щодо можливих стратегій їх розвитку в нових соціально-економічних і соціально-культурних реаліях. У роботі використаний значний матеріал, який допомагає осмислити проблему взаємодії університету і суспільства на прикладі історичного досвіду одного з найстаріших університетів України і Східної Європи. Наведені фактологічні та статистичні дані, що характеризують особливості трансформації Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна на початку третього століття його існування, показані перспективи його подальшого розвитку.

Книга адресована науковцям, університетським працівникам, усім, хто цікавиться проблемами соціології та філософії вищої освіти.

УДК 378.4:314/316

ББК 74.58

ISBN 978-966-623-838-5

© Харківський національний
університет імені В. Н. Каразіна, 2011

© Бакіров В. С., 2011

© Дончик І. М., оформлення, 2011

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	5
<i>Розділ 1. Університети і виклики нової епохи</i>	9
1.1. Класичні університети як дороговкази цивілізаційного розвитку	9
1.2. Соціокультурне призначення університетів у «суспільстві знань».....	11
1.3. Дилеми класичної університетської освіти.....	23
1.4. Університети у пошуках нової стратегії.....	31
1.5. Університети і глобалізація: український підхід.....	34
1.6. Соціокультурний вимір університетської автономії.....	39
1.7. Комунікативна парадигма розвитку університетської демократії.....	46
1.8. Інноваційне поле розвитку вищої освіти.....	50
1.9. Соціологія вищої освіти: нові дослідницькі сюжети.....	52
<i>Розділ 2. Харківський університет – 200 років служіння суспільству</i>	61
2.1. Початок XIX століття: виникнення Харківського університету та синхронні історичні події...	61
2.2. 200 років історії Харківського університету.....	66
2.3. Класичний університет: традиції вільнодумства і критичного розуму.....	74
2.4. Пізнавати, навчати, просвіщати. Харківському університету 200 років.....	79
2.5. 200-річна історія Харківського національного є невід’ємною і яскравою частиною всесвітньої історії університетів.....	90
2.6. Оздоровити систему: Кілька лекцій від ректора.....	100

Розділ 3. Каразінський університет наприкінці другого і на початку третього століть своєї історії	105
3.1. Підсумовуючи двохсотлітній розвиток	105
3.2. Концепція стратегічного розвитку університету на 2005–2010 рр.	123
3.3. Результати реалізації Концепції стратегічного розвитку університету на 2005–2010 рр.	128
<i>Післямова</i>	182
<i>Додатки</i>	183
<i>Додаток 1. Утвердительная грамота Императорскаго Харьковского Университета</i>	184
<i>Додаток 2. Указ Президента України. Про надання статусу національного Харківському державному університету</i>	187
<i>Додаток 3. Указ Президента України. Питання Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна</i>	188
<i>Додаток 4. Меморандум про співробітництво інститутів Національної академії наук України, галузевих науково-дослідних інститутів м. Харкова та Харківського державного університету в навчально-дослідницькій та науково-технічній сферах</i>	189
<i>Договір про співробітництво між Національною академією наук України та Харківським національним університетом імені В. Н. Каразіна</i>	192
<i>Додаток 5. Державні премії в галузі науки і техніки України за 20 років незалежності</i>	196
<i>Додаток 6. Захист докторських дисертацій викладачами, науковцями і докторантами Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за 1999–2011 роки</i>	198
<i>Додаток 7. Оцінка діяльності викладачів (за п'ятибальною шкалою) за даними опитувань «Викладання очима студента»</i>	210
<i>Додаток 8. Рейтинг університетів «Топ-200 Україна» – 2011</i>	211
<i>Додаток 9. Рейтинг вищих навчальних закладів України за показниками наукометричної бази даних Scopus станом на 27.12.2011</i>	213
<i>Додаток 10. Моніторинг Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Результати діяльності за 2009/10 навчальний та 2010 календарний роки</i>	215
<i>Додаток 11. Програма розвитку Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна на 2010–2020 роки</i>	229